

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uredništvo: Ljubljana, Franciškova ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

Redukcije doklad poročenim uradnicam

Kakor glas iz davne, prebolele dobe mi je udarilo na uho. Vsa znamenja kažejo, da gre toliko hvaljena prosvetljenost rakovo pot. Koliko truda je stalo, da si je izvojevala žena vsaj skromen del enakopravnosti. S kakšnim navdušenjem je delala še pred kakimi tridesetimi leti, da bi izvojevala priznanje sebi in svojemu delu. A zdaj, komaj so se prikazali skromni uspehi, pa nam grozi polom, komaj zgrajene stavbe.

Zena še z daleka ni bila enakopravna možu, čeprav ji je po zakonu zagotovljena enakopravnost. Praksa se ji je še vedno uprla. Studij je ženam dovoljen, toda kako je bilo z nastavitvijo? Ali ste že videli ženskega sodnika, državnega tožilca itd.? Ali ste že videli, da bi bila žena izvoljena za poslanca, da o ministru niti ne govorim. Vseskozi lahko vidimo, da ima žena dostop po večini le do slabo plačanih, napornih poklicev. Tam, kjer je boljši zaslužek ob lažjem delu, tja žena ne spada — tak poklic ne odgovarja njeni ženskosti! Kaj si hočemo. Mož je pač vzel logiko v zakup.

Pa še te pičle pravice, ki si jih je žena priborila z vztrajnostjo, vestnostjo pri izvrševanju svojega poklica, ji hočejo zdaj spet vzeti. Zena bodi spet samo mati, samo soproga in gospodinja, kakor še v polpretekli dobi. Vzrok — kriza, ker je toliko moških brezposelnih. Pozabljajo na malo, majhen malenkost, da so zdaj pač drugi časi, nego so bili nekdaj, in da se moški dandanes nič radi ne ženijo, ako žena ne more prispevati k skupnemu gospodarstvu. Izobčenje žene iz javnega službovanja bi torej pomenilo pahiti jo v skrajno bedo in obup.

Izdana je naredba, ki zadeva prav občutno ženske pravice. Poročenim nameščenkam so ukinjene, oz. zmanjšane draginjske doklade. Naj govorim tukaj predvsem o učiteljskem stanu, kajti gros nameščenih žen se nahaja baš v šolski službi.

Pri regulaciji plač ob prevedbi je bilo določeno sledeče: plača je sestavljena iz osnovne plače, položajne in draginjske doklade in stanarine. Torej tako osnovna plača, kakor položajna in draginjska doklada in stanarina tvorijo integralen del celokupne plače. Na vse to ima nameščene po zakonu zameteno pravico. Pa se je zgodilo, da je država prenesla stanarine na občine. S tem je postala stanarina v več primerih iluzorična, ker so se preobremenjene občine branile izplačila. Pa je šlo še dalje. Poročene učiteljice nimajo pravice na stanarino. Ali ne rabi familija več prostora nego tesno samsko sobico? Pa zakaj ravno ženi vzeti stanarino? Ali bi ne bilo bolj prav — ako že mora biti vzeto — da se ukine vsakemu zakoncu pol? Efekt bi bil sicer isti, toda gre tu za princip. Plača poročene učiteljice je bila torej zmanjšana, kakor da je kaznovana, ker se je poročila.

Dolžnosti ji niso bile zmanjšane. Toda tega še ni bilo dosti. Tajno in odkrito so nekateri iz lastnih vrst nastopali proti poročenim nameščenkam. So to tisti, ki niso bili dosti previdni pri izbori svoje zakonske polovice in imajo nepridobitne žene. Ko jih zdaj tlačijo gospodarska beda, zavidajo srečnejšim tovarišem, katerih žene služijo tudi pare in pomagajo vzdrževati skromno gospodinjstvo ter vzgajati deco. Torej gola zavist jim diktira njihove članke, v dnevnem in strokovni tisk.

Drugo kategorijo tvorijo one nekdane državne nameščene, ki so ob svoji poroki ostale službo, bodisi, da so se čutile nezmožne za njeno izvršitev, bodisi, da so bile prekomodne in so sanjale samo o idiličnem zakonskem gnezdu. Ko zdaj pritiska beda, imajo polna usta o svojem »socialnem čutju«, ki jim je diktiral odstopiti službo drugi, ko so se zatekle v možno varstvo. Pozabijo samo malenkost, da takrat, ko so se one poročile, še ni bilo brezposelnih, torej tudi ni nihče apeliral na njih »socialni čut«.

Tretjo kategorijo tvorijo naposled one brezposelne učiteljice, ki pričakujejo namestitve samo od tega, da bi bila druga odstavljena. Torej drugi vzeti potrebni kruh, da se sama nasiti. Pri tem zlahtnem podvigu se tolažijo s teorijo, da se hočejo poročiti samo z bogatašem, ki jim bo lahko nudil vse udobnosti življenja. S stališča idealne ljubezni seveda jako priporočljiva in moralna teorija. Toda ne vem, drage gospodične, če se ne boste nekega lepega dne znašle v istem položaju, kakor zdaj one, katerim odkrate danes pravico do službe, kajti življenje je neizmerno kruto in se maščuje z nepopisno doslednostjo.

Vsi ti navidezni razlogi so našli razumevanja. Zakaj pa tudi ne. Saj je bilo s tem delo tako olajšano. Nič ni treba več preudarjati od kod vzeti denar za nova nameščenja. Vzemimo poročenim nameščenkam, saj činovniški kader to sam zahteva. Ergo. — Zdaj pa malo računa.

Samec živi tako rekoč kakor ptič pod nebom. Za svoje male potrebe ne rabi skoro

nobene postrežbe. To malo, kar si privošč, mu ne pade težko na žep. Na hrano hodi k poročenemu kolegu ali kamorkoli in je preskrbljen. Vse drugače se pokaže račun pri poročenih. Ker je žena v službi, ne more stati doma pri ognjišču. Mora imeti služkinjo. Ko pride deca, je stvar še nujnejša. Zdjaj ji ne zadostuje katerokoli dekle, da ji zvari tisto malo jela. Mora imeti zanesljivo osebo, kateri lahko zaupa dete. Treba jo je tudi temu primerno honorirati. Na služkinjo troši tedaj poročena nameščenska vsaj polovico svoje plače, saj treba služkinjo tudi hraniti in oskrbovati. Zdjaj se ji pa skrčijo njeni itak dosti pičli prejemki. Ali se ne bo vselila v tako gospodinjstvo beda? Ko že plača obeh komaj zadostuje za vzdrževanje in vzgajanje familije — zakaj jima vzeti še to malenkost. Ali res ne sme učiteljska rodbina slobodno dihati in voditi vsaj malo bolj kulturno življenje? Kakšen ugled naj ima učitelj na vasi, če živi borno življenje? Miniti ga pa mora tudi vse veselje do dela, ako mu je plačilo za vestno opravljeno delo tako pičlo odmerjeno.

In učiteljice poročene z možmi v svobodnem poklicu? Z malo izjemami so situirane še slabše nego žene državnih nameščencev. A vendar so njih možje deklarirani vsi za dovolj premožne, čeprav je baš njih zajela kriza najobčutnejše. Koliko je pač teh mož, ki životarijo in se vzdržijo za silo na površju baš z ženinim zaslužkom. In če tak mož zboli ali postane drugače nesposoben za pridobivanje, sloni vse breme na ženinih ramah, ker njen mož pač ne uživa penzije, kakor državni nameščenci. Zakaj naj se tem ženam reducira plače, ko vendar vestno vrše svojo službeno dolžnost.

In ta večna gonja zaradi dvojnega zaslužkarstva. Mislim, da dela in službi vsak za sebe. Če dela žena, ne dobi s tem mož dvojne plače. Za ženinovo delo je plačana le ona, a ne njen mož. Ni to torej noben dvojni zaslužek, ampak samo plača za pošteno delo.

Zakaj pa pri kmetu ne govori nihče o dvojnem zaslužkarstvu, ko delata vendar oba? Zakaj sme delavčeva žena hoditi v tovarno na delo, da služita oba? Zakaj se sme državni nameščenci poročiti s šiviljo, trgovko, gostilničarko itd., pa mu nihče tega ne zameri?

Določene so tudi redukcije draginjskih doklad onim državnim nameščencem, ki stanujejo pri starših.

Ako službuje v kakem kraju učitelj, ki tam nima rodbinskih vezi, ga sme njegov kolega nekaznovan vzeti v svoje okrilje. Sme pri njemu stanovati in jesti. Nihče nima nič proti temu. Ako je pa ta mladi kolega slučajno iste krvi, kot njegov stanodajalec in hranitelj, je to razlog, da se mu znižajo za 50% draginjske doklade. Starši smejo svojega sina sicer denarno podpirati, in natura pa ne.

Delavčeva rodbina sme skupaj stanovati in svoje pare skupno porabiti. Obrtnik sme svoje otroke zaposliti v svojem obratu, le državni činovnik, ki je dolga leta trošil od ust pritrpane dinarke za sinovo izobrazbo, ga ne sme vzeti k svoji mizi. Nihče pa ne vpraša ako drž. nameščenec podpira denarno svojega mladega slabo plačanega sina, posebno če vrši dosti izvenšolskega dela, kar povzroča — kakor vsakemu znano — znatne stroške. Za požrtvovalno izvenšolsko delo bi smeli učitelji pričakovati samo nagrad in pribojškov, ne pa okrnjenja prejemkov.

Poudarila sem dosedaj samo gospodarski vpliv teh redukcij. Oglejmo si še pravno stran.

Reducirani so dohodki poročenim učiteljicam, čeprav jim niso dolžnosti prav nič reducirane — baš nasprotno — saj skoraj povsod primanjkuje učnega osebja, ki ga morajo ostali nadomeščati.

S tem je potisnjena poročena učiteljica na neko nižjo stopnjo, je torej manjvredna. In to samo zaradi tega, ker je ženska in ker je vezala svojo življenjsko pot s potjo moža, ki je njenemu srečju blizu. Zakaj pa niso možu in ženi zmanjšane doklade v isti meri? Ali bi ne bilo to pravičnejše? Zena bodi vedno zapostavljena. Samo glede dolžnosti mora veljati za polnovredno, saj nihče ne zahteva od nje manj — prej več, kot od moža. Za enako delo enake pravice in enako plačilo!

Ako torej res ni drugega izhoda, ako res ni mogoče najti sredstev za nove nameščene, naj bi bil ta odtegljaj vsaj pravično razdeljen na celokupni uradniški kader. Ako bi vsak poedini žrtvoval le par procentov — progresivno z večjo plačo, bi se to skoraj ne občutilo. A predvsem bi bilo pravično razdeljeno. Saj vendar ne gre, da bi morali eni žrtvovati vse, drugi pa nič.

Danes se žena ne more več zadovoljiti z drobnicami, ki padejo z miz moških. Tudi ona zahteva svoje pravice. Minili so časi, ko je bila samo brezpravna, nedoletna sužnja moževa. Danes se zaveda i žena svojega človeškega dostojanstva in zna ceniti svojo in svojega dela vrednost. Postala je končno samostojna in odklanja vsako zapostavitve radi svojega spola. Brez žene ne bi bilo niti moža in prve korake jim je očevala žena. To naj bi imeli možje vedno pred očmi.

E. Sittig-Dolinar

Dneva mladinske glasbe

Pod pokroviteljstvom Njegovega Velikanstva kralja in okriljem sekcije JUU za dravsko banovino, priredi »Trboveljski slavček« in poleg njega 20 mladinskih pevskih zborov iz vse dravske banovine, koncert. »Trboveljski slavček« bo pel v soboto 2. junija ob 20. uri, ostali zbori pa v nedeljo dopoldne ob 11. uri v veliki dvorani hotela Union.

»Trboveljski slavček«.

Nihče ne more zanikati velikega pomena in napredka na polju mladinske glasbe ob priliki te velike prireditve. Zgodovina naše glasbene umetnosti ne beleži še nobenega takega pojava. S tem, da bo praznoval »Trboveljski slavček« stoti nastop, s tem, da bo sodelovalo na koncertu 20 mladinskih zborov, je gotovo najlepši dokaz, da naša pesem, v svoji umetniški rasti dosega vrhove, s katerih ji bo omogočen razgled in pot v svetlejšo bodočnost. Če nam je doumljivo to, potem nikakor ne smemo prezreti še drugega veleznakega dejstva, da so tvorci tega velikega dela in uspeha mladi ljudje, s čimer je dovolj močno potrjena vera, da njihova volja in njihovo delo vsebuje še mnogo neizčrpanih mladih moči, ki si bodo tekom časa s svetlim idealizmom priborili častno mesto in priznanje najelementarnejšemu in najiskrenejšemu izrazu svoje čiste slovanske duše in misli. Pe-

sem, ta najbolj zlahtna cvetka vseh narodov je imela v sebi toliko življenjske sile in moči, da je dala v najtežjih trenutkih vsem narodom in vekovom spricho svojega idealizma in ubranosti povsem drugo lice, kakor bi ga sicer imeli. To, da se je mladina tudi danes izbrala pesem za najboljšega prijatelja in vodnika v življenju, je najboljše jamstvo za zaupanje v njen optimizem tudi za bodoče.

Izobrazba našega obrtnega naraščaja

Napredek naroda in države zahteva harmoničen razvoj vseh slojev prebivalstva. Vsakemu gre pri tem določeno mesto. Interes narodnega gospodarstva zahteva tudi za obrt prostega razmah. Ne samo zato, da se ohrani tradicionalni obraz naših mest in podeželjskih trgov, temveč, ker je ravno našemu obrtništvu poverjena v naši bodočnosti važna naloga, da se iz njega organično in od spodaj navzgor razvija naša industrija. Naša, ker to kar na ime industrije pri nas sedaj obstaja, po največjem delu ni naše, ampak tuje, služi tujim interesom ter upreza v te tako našo delovno silo, kakor naš kapital.

Za vršitev tako važne naloge pa moramo imeti sposobno obrtništvo.

Enotno izhodišče za harmoničen razvoj našega obrtništva je podano v zakonu o obrti od 15. nov. 1931. Unifikacija obrtništva je dobila z njim smotreno podlago. Na tej se bo edinstveno šele izoblikoval naš obrtni stan. Je torej zadeva bodočnosti.

V bodočnosti pa ne bodo imeli več besede nositelji sedanjosti. Bodočnost gre mladini, ona bo svoje razmere uredila po svoje. Ako želimo bodočnosti obrtnega stanu propeha moramo v sedanjosti posvetiti vso pažnjo vprašanju mladine.

Vprašanje obrtnega naraščaja obravnava ob. z. v II. poglavju, ki govori v 1. oddelku o praktičnem strokovnem usposabljanju mladine pri mojstru, v 2. oddelku pa o teoretičnem strokovni izobrazbi vajencev v strokovno nadaljevalnih šolah.

Za izučitev obrti in pridobitev obrtnih pravic je prvo in drugo potrebno in obvezno. To je gotovo velika pozitivna vrednota, ki jo je prinesel zakon.

Nas tu zanima teoretična stran obrtne izobrazbe, vprašanje strokovne nadaljevalne šole. Njeni cilji, njena oblika in njen ustroj.

Zakon jo imenuje strokovno-nadaljevalno šolo. Je nadaljevalna šola, ker sega za vajence obvezna doba njenega obiskovanja tudi preko obveznosti po zakonu o narodnih šolah. Je pa strokovna šola, ker služi specialno napredku ali splošnega obrtnega staleža, ali posameznim določenim panogam njegovim. Kot strokovna šola je prva, ki nastopi v življenju vajenca po zadostitvi njegovim obveznostim po zakonu v narodnih šolah (§§ 8., 10.). Je torej elementarna strokovna šola v pogledu pridobitve onega osnovnega tehni-

nega znanja, ki je potrebno, ako hočemo dati bodočemu vestnemu in po uspehih stremecu obrtniku sposobnost, da si potom lastne nadaljnje izobrazbe pridobi strokovno znanje, ki bo segalo preko povprečja sodobne obrtniške spretnosti in ga usposobilo, da postane nosilec napredka in razvoja svojega stanu.

Ta šola torej nima namena nuditi učenca normalno izobrazbo. Osnove za to mora prnesti posameznik že seboj, četudi v različni meri. In popolnjevati jo bo moral sam, potem lastne pridnosti, ali s pomočjo izobraževalnih ustanov.

Zakon sam o ciljih in značaju teh strokovnih nadaljevalnih šol ne govori. To je prepustil pravilniku, ki smo ga čakali skoro tri leta. Osnutek tozadevne uredbe je sedaj gotov in so strokovni krogi dobili priliko, da se o njem izrazijo. O ciljih šole tudi ta uredba ne pove veliko. V § 1. pravi samo: »U cilju usavrševanja zanatskih (odnosno fabričkih) in trgovačkih učениka (segrta) i pomočnika stvarjanja se opšitinske stručno-produžne škole u mestima gde ima... itd.«

To ni veliko. Pač pa spoznamo iz navedenega »Nastavnega plana« (§ 16.), da namerava nekako mešanico splošno-izobraževalne nadaljevalnice z nekaj strokovnega učenja. V izmeri odmerjenega učnega časa (8 ur tedensko) pa oboje ne gre. Bo tratenje sil in časa.

Resnica pa je, da je strokoven pouk brez gotovega pridobljenega predznanja ako ne nemogoč, vsaj zelo otežkočen. Toda skrb za to bi morala biti poverjena času pred vstopom v učno razmerje za izučitev rokodelstva. V tem pogledu je zakon gotovo pretoleranten.

Razmeroma mnogo več pa grešijo v tem pogledu zastopniki obrtnega stanu sami. Oni so najbolj zainteresirani na tem, da ustvarijo možnosti za napredek obrtništva. To bodo dosegli, ako bodo pri sprejemu novih vajencev previdnejši. Tudi tam, kjer je to brez vsega mogoč, se mojstri ne poslužujejo vajeniškega materiala, ki bi popolnoma ustrežal in ki ga je na razpolago.

Maribor n. pr. je mesto s staro obrtno tradicijo. Ima poleg desetih narodnih šol štiri meščanske šole in dve srednji šoli. Ako pa vzamem statistične podatke po zadnjem šolskem letu, ki ni poznalo utesnitve obrtne-